

Darījumu apskats

Pirmie seši mēneši 2018. gadā uzņēmumu pirkšanas un pārdošanas (M&A) nozarē aizvadīti aktīvi. Attiecīgajā periodā tika izziņoti 137 M&A darījumi, kur vismaz vienu no darījuma pusēm pārstāv kāda no Baltijas valstīm. Ja salīdzina 2018. gada pirmos sešus mēnešus ar šo pašu periodu 2017. gadā, tad šogad M&A nozare Baltijā bijusi par 26 darījumiem jeb 23% piesātinātāka. Iepriekšējā Prudentia M&A Folio akcentējām 2017. gadu kā vēsturiski visaktīvāko M&A darījumu skaita ziņā. Ja uzņemtais temps turpināsies līdz 2018. gada beigām, tad varēsim piedzīvot piekto izaugsmes (M&A skaita ziņā) gadu pēc kārtas Baltijas M&A nozarē. Vismazāk aktīvais mēnesis bija maijs (2 M&A darījumi), bet pārsteidzošs bija atvaļinājuma sezonas sākuma mēnesis jūnijs, kurš bija visaktīvākais ar 35 izziņotiem M&A darījumiem.

Arī globālā M&A tendence ir līdzīga kā Baltijā. Kopējā M&A vērtība 2018. gada pirmajā pusgadā bija 1,9 trilj. USD (38% no tiem internacionāli), tas nozīmē, ka šis pusgads ir bijis M&A nozarē visspēcīgākais pēc-krīzes periodā. Tuvie Austrumi kopā ar Āfriku ir vienīgais reģions, kas 2018. gada pirmajos sešos mēnešos salīdzinot ar šo pašu periodu pērn uzrādīja samazinājumu kopējā darījumu vērtības apjomā (-28%), toties Āzijas un Klusā okeāna reģionā, Ziemeļamerikā, Latīņamerikā un Eiropā kopējās vērtības pieaugums attiecīgi bija 33%, 30%, 62% un 27%. Enerģētikas, ieguves rūpniecības un komunālo pakalpojumu nozare globālajā M&A tirgū bijusi nopirkta uzņēmuma visbiežāk pārstāvētā nozare.

Lielākie Baltijas darījumi

2018. gada pirmajos sešos mēnešos 28 Baltijas M&A darījumiem bija publiski pieejamas vērtības, kuru akumulētā summa bija aptuveni 976,3 milj. EUR. Lielāko trīs darījumu vērtība aizņem aptuveni 70% no kopējās publiski pieejamās darījumu summas Baltijas M&A sektorā.

Lielākie Baltijas M&A darījumi 2018. gada pirmajos sešos mēnešos*		
Iegādātais uzņēmums (valsts)	Investors (valsts)	Darījuma vērtība (milj. EUR)
Nelja Energia AS (Igaunija)	Enefit Green AS (Igaunija)	289
Olympic Entertainment Group AS (Igaunija)	Odyssey Europe AS (Igaunija)	261,8
Ozantis UAB** (Lietuva)	NEPI Rockcastle plc (Menas sala)	124,6
Kokapstrādes uzņēmumi no Latvijas, Igaunijas un Lielbritānijas***	Bergs Timber AB (Zviedrija)	90,6
Magnetic MRO AS (Igaunija)	Hong Kong Hangxin Aviation Technology Co. (Kina)	43,4
Publiski pieejamo darījumu vērtību akumulētā summa 2018. gada pirmajos sešos mēnešos:		976,3

*NB: Tabulā iekļauti tikai darījumi ar publiski pieejamām darījumu vērtībām.

**Ozantis UAB ir īpašnieks Ozas iepirkumu un izklaides centram Vīlnā.

***SIA Vika Wood un BYKO-LAT SIA no Latvijas, AS Laesti un Aktiatselts EWP no Igaunijas un Continental Wood Products Ltd. no Lielbritānijas.

Vispamanāmākais 2018. gada pirmo sešu mēnešu M&A darījums Baltijā iegādes vērtības ziņā bija Igaunijā, kur tika izziņots, ka Vardar Eurus piederošās atjaunojamās enerģijas ražotājas Nelja Energia daļas iegādāsies Enefit Green par 289 milj. EUR, papildus pārņemot arī Nelja Energia 204 milj. EUR aizņēmumus. Eesti Energia (Igaunijas valsts uzņēmums) piederošā Enefit Green ir viena no Igaunijas lielākajām atjaunojamās enerģijas ražotājām. Tiek lēsts, ka darījumam noslēdzoties uzņēmuma saražotais atjaunojamās elektrības apjoms pieaugs no 0,4 TWh līdz vairāk kā 1 TWh. Publiskajā telpā izskanējis, ka Enefit Green plāno veikt sākotnējo mazākuma akciju publisko piedāvājumu (IPO) Igaunijas biržā, tāpēc Nelja Energia pārņemšana šķiet stratēģisks solis Enefit Green IPO koeficientu vērtības paaugstināšanā.

Nevar nepamanīt starptautisko nekustamo objektu pārvaldības, uzturēšanas un apsaimniekošanas grupas Civinity aktīvo iesaisti uzņēmumu iegādē. 2018. gada pirmajos sešos mēnešos grupa izziņoja 4 M&A darījumus. Uzņēmums iegādājās VBS serviss (Latvija) un ALG Cleaning (Latvija), kā arī izziņoja par iesaļošanu inženiersistēmu plānošanas un projektēšanas nozarē caur Statinių priežiūra (Lietuva) un Dizaja (Lietuva) iegādi.

Darījumu ģeogrāfiskais izvietojums

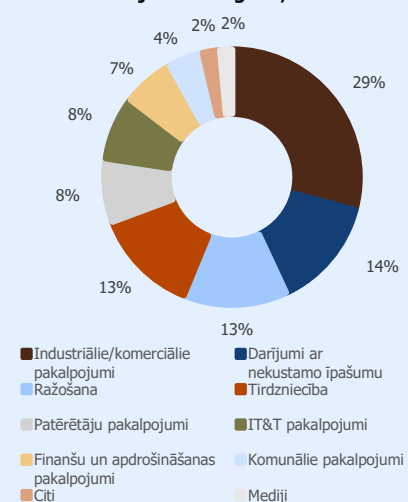
2018. gadā pirmajos sešos mēnešos izziņotie darījumi pārsvarā bija Baltijas reģiona ietvaros, sastādot 54% no kopā izziņotajiem M&A darījumiem. Vienas valsts ietvaros pārliecinoši aktīvākā bija Igaunija, kur tika izziņoti 32 M&A darījuma, kam sekoja Lietuva un Latvija ar attiecīgi 24 un 7 izziņotiem M&A darījumiem. Toties tieši Latvijas uzņēmumi analizētajā periodā bija visizplatītākie starptautisko investoru lokā. 15 izziņotajos M&A darījumos Latvijas uzņēmumu iegādājās ārpus Baltijas bāzēts uzņēmums, Lietuvā un Igaunijā šāda tipa M&A darījumi tika izziņoti attiecīgi 12 un 8 reizes.

Industrijas un investoru veids

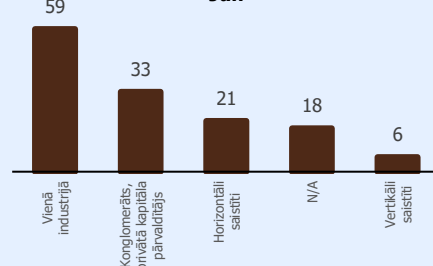
No janvāra līdz jūnijam 2018. gadā iegādātais uzņēmums visbiežāk pārstāvēja industriālo un komerciālo pakalpojumu nozari. Tas nav pārsteigums, jo pēdējos piecos apkopotajos Prudentia M&A Folio tieši šī nozare ir bijusi vispopulārākā, iegādātajam uzņēmumam pārstāvējot to vidēji 25% no visiem izziņotajiem M&A darījumiem. Līdzīgu secinājumu var veikt par pircēju iedalījumu. Apkopojot nesenākos Prudentia M&A Folio rezultātus ir skaidri redzams, ka stratēģiskie investori dominē Baltijas M&A tirgū vidēji 70% darījumu.

Pasaules un Eiropas vidējie M&A vērtību koeficienti turpina kāpt, iespējams tieši tāpēc gan pasaules, gan Eiropas M&A tirgū vērojama attīstība izziņoto darījumu skaita un kopējās iegādes vērtības ziņā. Šis visnotaļ ir piemērots brīdis apsvērt sava uzņēmuma nodošanu citiem īpašniekiem vai investoru piesaisti uzņēmuma attīstības finansēšanai uz izdevīgākiem darījuma noteikumiem.

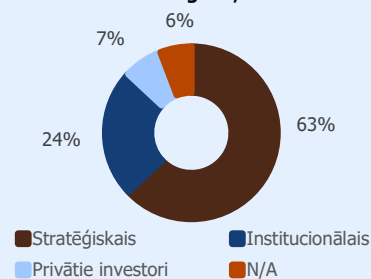
Procentuālais darījumu iedalījums pēc industrijas 2018. gadā, Jan - Jūn

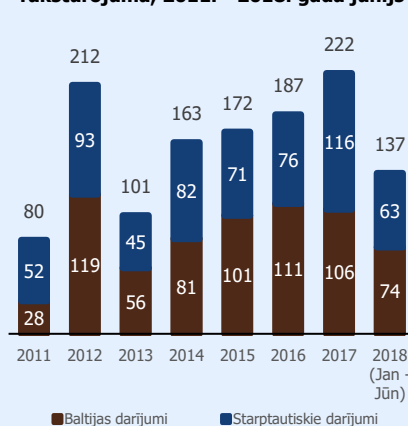
Darījumu skaita iedalījums pēc pircēja un pārdevēja saistības 2018. gadā, Jan - Jūn

Procentuālais pircēju iedalījums pēc to veida 2018. gadā, Jan - Jūn

Darījumu iedalījums pēc to ģeogrāfiskā raksturojuma, 2011. - 2018. gada jūnijs

Avoti: S&P Capital IQ datubāze, konsultantu un uzņēmumu mājaslapas, Mergermarket, Baltijas konkurences uzraugi, Thomson Reuters

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju šajā apskatā ir iekļauti visi izziņotie M&A, privātā kapitāla, izvēlēti riska kapitāla un izvēlēti nekustamā īpašuma darījumi Baltijā attiecīgajā laika periodā.

Vadības izpirkuma (MBO) darījumi

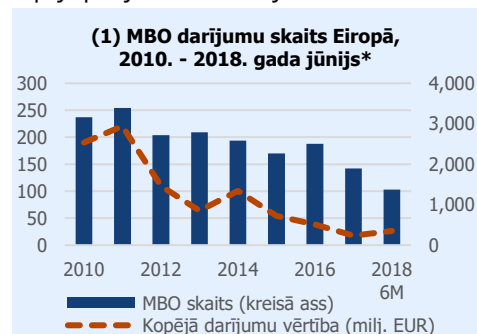
M&A darījumus, kuros uzņēmuma vadība iegādājas daļas šajā attiecīgajā uzņēmumā, sauc par vadības izpirkuma darījumiem (Management buy-out jeb MBO). Pārsvārā šī iegāde tiek veikta ar aizdevuma un/vai privātā kapitāla palīdzību. Prudentia M&A Folio industrijas ekspertīzes daļā padziļināti pievēršamies MBO darījumiem gan Baltijas, gan globālā līmenī. Apkopojot publiski pieejamo informāciju var secināt, ka Baltijā pēdējos gados MBO darījumi piefiksējami katru gadu. Kaut arī to skaits ir stipri mazāks nekā klasisko M&A darījumu skaits, attiecīgajos apstākļos un laika posmā šāda veida darījumi var būt vispiemērotākie gan pārdevējam, gan pircējam. Vēsturiski MBO veikšanai noteicošie iemesli ir uzskaitīti sekojošajā tabulā:

Vadības atalgošana
Informācijas neizpaušana
Vadības kompetence uzņēmumā
Vienkāršāks un sāks process
Atvieglots padziļinātās izpētes process
Citi

Uzskaitītie iemesli var atšķirties katrā MBO darījumā, ņemot vērā nozares un paša uzņēmuma specifiku, vadības komandas nozīmīgumu, darījuma potenciālo vērtību, finansējuma pieejamību, kā arī citus būtiskus faktorus.

MBO darījumi Eiropā

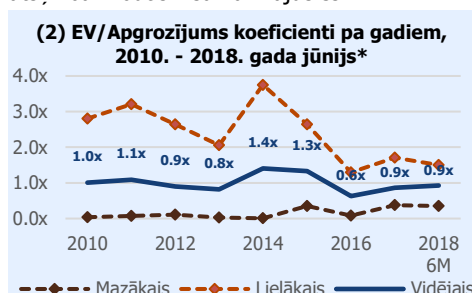
Pirmajā grafikā ir atspoguļots ikgadējais MBO darījumu skaits Eiropā, kā arī attiecīgā gada kopējā pieejamā MBO darījumu vērtība.

S&P Capital IQ datubāzē apkopotā informācija skaidri parāda, ka MBO kopējais skaits un vērtība kopš 2010. gada ir pieredzējusi lejupslīdi. Kā vienu no iemesliem lejupejošai MBO aktivitātei Eiropā var minēt "klasisko" M&A darījumu augsto popularitāti. PitchBook apkopotajā statistikā redzams, ka kopš 2010. gada pieaugums ir bijis gan M&A darījumu skaitā, gan to kopējā vērtībā, gan arī darījumu vidējais EV/EBITDA koeficients. Ja 2010. gadā vidējais EV/EBITDA koeficients Eiropas M&A darījumiem bija 4.7x, tad 2017. gadu noslēdzot tas sasniedza 7.5x. Iespējams, ka tieši pēdējo gadu intensīvi pieaugošās uzņēmumu pārdošanas cenas ir atturējušas uzņēmumu vadību veikt MBO darījumus, jo MBO darījumi parasti tiek realizēti par zemākām cenām.

Otrajā grafikā apkopoti pieejami EV/Agrozījums koeficienti MBO darījumiem no

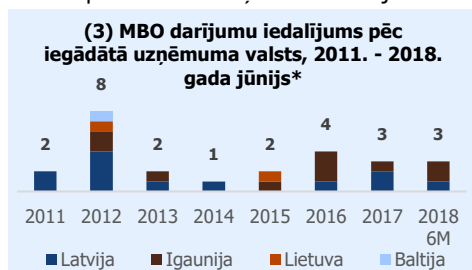
2010. gada līdz 2018. gada jūnijam. Grafikā redzams, ka MBO darījumu vidējais EV/Agrozījums koeficients attiecīgajā periodā bijis aptuveni 1.0x. Turklāt pēdējo gadu MBO darījumu zemāko un augstāko koeficientu atšķirība ir būtiski samazinājusies.

Turpinot 2018. gada uzņemto tempu MBO darījumu kopējais skaits gada beigās varētu sastādīt sen nepieredzētu apjomu. Jau 2018. gada pirmajos sešos mēnešos Eiropā tika izziņoti 103 MBO darījumi, kas ir 73% un 55% no attiecīgi 2017. un 2016. gadā kopējā izziņoto MBO darījumu skaita.

MBO pieredze Baltijā

Arī Baltijā ik pa laikam izskan MBO darījumi, kaut arī to skaits kopējā M&A darījumu vidū ir ļoti zems. Trešajā tabulā redzams MBO skaits 2011. - 2018. gada pirmo sešu mēnešu periodā. Iegādāto uzņēmumu galveno mītnu dalījumā Latvija manāma visbiežāk - 12 MBO darījumi, bet Igaunija un Lietuva attiecīgi 10 un 2 MBO darījumus. Turklāt ikgadējā statistika norāda uz to, ka ne katru gadu kādā no Baltijas valstīm publiski tiek izziņots MBO darījums.

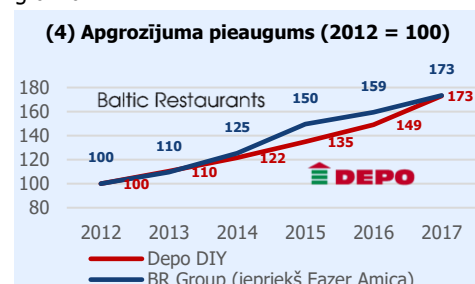

Ļoti vērā ņemams darījums Latvijā tika izziņots 2018. gada maijā, kad starptautisks investīciju uzņēmums Kartesia kopā ar **Groglass** vadību iegādājās **Groglass** uzņēmumu no starptautiskā fonda NCH Capital. Šis ir pirmais Kartesia darījums Baltijā, kuram starptautiskais uzņēmums nodrošināja vairāk nekā 50 milj. EUR finansējumu, toties SEB banka šim darījumam piešķīra ilgtermiņa aizdevumu 10 milj. EUR apmērā un 3 milj. EUR **Groglass** apgrozāmajiem līdzekļiem. 2004. gadā dibinātais **Groglass** šodien ir pasaules līderis anti-reflektīvo stiklu pārklājumu ražošanā, un pēdējo 5 gadu laikā uzņēmums sasniedzis 17% apgrozījuma CAGR rādītāju (2017. gada apgrozījums bija aptuveni 17 milj. EUR). Pagājušajā gadā privātā kapitāla fonds Livonia Partners kopā ar tīklu un IT drošības risinājumu sniegšanas līderi **Santa Monica Networks** vadību paziņoja par **Santa Monica Networks** Latvijas un Lietuvas struktūras iegādi. Turklāt saistītā darījumā Elisa Corporation no Somijas izziņoja **Santa Monica Networks** Igaunijas biznesa

pārņemšanu. 2016. gads bija zīmīgs ieguldījumu pārvaldītājam BPM Capital, izsniedzot savu pirmo finansējumu IT iepirkuma konsultanta **MarkIT** MBO darījumā. Uzņēmuma vadība par 5,8 milj. EUR iegādājās 30,6% Ambient Sound Investments (ASI) piederošās **MarkIT** daļas. 2006. gadā par šīm daļām ASI, četru Skype inženieru dibināts savu līdzekļu pārvaldīšanas fonds, samaksāja 2 milj. EUR. Tajā pašā gadā neilgi pēc iepriekš minētā darījuma BPM Capital sniedza finansējumu Baltijas vadošā optikas uzņēmuma **Optometrijas centrs** MBO darījumā.

MBO veiksmes stāsti

No visiem MBO darījumiem īpaši izceļami ir **Depo DIY** un **Fazer Amica** MBO darījumi. Abu uzņēmumu apgrozījuma pieaugums attēlots 4. grafikā.

Pēc 2012. gada **Depo DIY** MBO darījuma uzņēmums ir ļoti strauji audzis. 2017. gadu **Depo DIY** noslēdza ar 238,3 milj. EUR konsolidēto apgrozījumu, kas ir par 73% vairāk nekā gadā, kad noslēdzās MBO darījums. Koncernam 2018. gads ir bijis ļoti nozīmīgs - Viļņā tika atvērts līdz šim lielākais Depo veikals, kas būs būtisks elements uzņēmuma turpmākajā izaugsmē. Līdz šim uzņēmuma veiksmīgā pieredze ir arī ļāvusi tam ierindoties Prudentia un NASDAQ Riga veidotajā Latvijas vērtīgāko uzņēmumu TOP 101, pagājušajā gadā ierindojoties 40. vietā ar uzņēmuma vērtību 114,6 milj. EUR.

Arī 2011. gada MBO darījums, kurā tika veikta **Fazer Amica** Latvijas un Igaunijas ēdināšanas biznesa iegāde (tagad zināms kā **BR Group**), ir izrādījies ļoti veiksmīgs. Uzņēmums ar 2017. gadā konsolidēto apgrozījumu 28 milj. EUR apjomā ir kļuvis par vadošo ēdināšanas uzņēmumu mācību iestādēs, uzņēmumos un valsts iestādēs Baltijā. **BR Group** pārvalda tādus zīmolus kā Daily, Daily Special, Take Off, Chat (2017. gadā izveidots zīmols) un Subway. No uzņēmuma mājaslapas var secināt, ka uzņēmums ir ļoti būtisks spēlētājs tieši skolu ēdnīcu un kafejnicu sektorā, Igaunijā un Latvijā pārvaldot attiecīgi 51 un 52 ēdnīcas. Ņemot vērā pateicīgo makroekonomisko vidi Baltijas valstīs, vēl ilgi paredzamo zemo EURIBOR likmi, kā arī riska kapitāla fondu augošo apetīti MBO darījumu finansēšanā, šodienas situācija ir pat ļoti piemērota MBO darījumu veikšanai.

*Dati apkopoti no S&P Capital IQ datubāzes un publiskajiem medijiem. Darījumus, kur pieejami izejas dati, aprēķini veikti manuāli. Kopējā darījuma vērtība neatspoguļo tikai vadības iegādes vērtību, bet gan kopējo darījuma vērtību. Darījumus, kur iegādāta mazāk nekā 100% akciju pakete, EV/Agrozījums koeficients tiek aprēķināts pieņemot, ka attiecīgā darījuma vienas daļas vērtība būtu identiska arī darījumā, ja tiktu veikta 100% akciju iegāde (implied EV/Agrozījums).

Saistību atruna

Šo Prudentia M&A Folio ziņojumu (turpmāk tekstā – Ziņojums) sagatavoja AS Prudentia (turpmāk tekstā – Prudentia) un tas domāts vispārējai publikai tikai informatīvos nolūkos.

Šis Ziņojums satur publiski pieejamu informāciju, kas iegūta internetā, preses relīzēs, "S&P Capital IQ" un citās datubāzēs, interviju veidā un citos avotos. Lai gan publiski pieejamo avotu kvalitāte tika rūpīgi izanalizēta, Prudentia negarantē un neuzņemas atbildību par šajā Ziņojumā izmantotās informācijas pilnību, precizitāti, uzticamību vai piemērotību. Jebkura šīs informācijas izmantošana tādējādi ir katra paša atbildība.

Šī Ziņojuma pirmajā daļā iekļauta informācija tikai par publiski izziņotiem uzņēmumu apvienošanās darījumiem.

Šis Ziņojums satur arī Prudentia un tās saistīto uzņēmumu viedokli. Šie viedokļi nevar tikt izmantoti ārpus Ziņojuma konteksta. Prudentia, tās saistītie uzņēmumi, to darbinieki vai pārstāvji neuzņemas atbildību par jebkādiem tiešiem vai netiešiem zaudējumiem, kas izriet no, vai saistās ar šī Ziņojuma, kādas tā daļas vai viedokļa izmantošanu.

Neviena no Ziņojuma daļām nevar tikt izmantota atsevišķi no kopējā Ziņojuma un tikt izmantota bez atsauces uz Prudentia.